

مجموعه معاهدات

حقوق بین الملل (جلد سوم)

ترجمہ:

لیکچرر اسلام اونیورسٹی زائدہ

احمد رضا انور پٹار

www.ketab.ir

مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی

تهران - ۱۳۰۰

فہرست نویسی

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه معاهدات حقوق بین المللی / مترجم: دکتر رضا موسی زاده، احمد رضا آذربندهار؛ [برای] مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه.

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره چاپ و انتشارات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۶۹۶ ص.

شماره: ۹۷۸-۹۷۶-۳۷۱-۹۸۵-۵؛ ۱: ۹۷۸-۹۷۶-۹۸۷-۲؛ ۲: ۹۷۸-۹۷۶-۳۷۱-۹۸۷-۹؛ ۳: ۹۷۸-۹۷۶-۳۷۱-۹۸۷-۱-۸

ع: ۹۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فہرست نویسی: فیفا

دادداشت: عنوان اصل : The Basic Treaties of International Law

یادداشت: فارسی - انگلیسی

معوضه: حقوق: العلم

International Law: موضوع

موضوع ٤: تعهدات به الحلل

International Obligations: ۶

شماره افزودن: موسسه زاهد، رضای ۱۳۳۹ - رت ج

شماره اول و دوم: آذریندار، احمد رضا، ۱۳۶۸ - زمزمه

شماره پنجم از آن وزارت خارجیه که در میان دولت و ما است و این را می دانیم و می بینیم

مستشاره القزوة: ايران. وزارت امور خارجه. مركز مطالعات سياسي و

شناسه افزوده: ایران. وزارت ام

رده‌بندی کنگرو: KZ3410

رده‌بندی دیویی: ۳۴۱

مجموعه معاهدات حقوق بين الملل (جلد سوم)

ترجمان: دکتر موسی زاده (عضو هیئت علمی، دانشکده روابط بین الملل، وزارت امور خارجه)، احمد صالح آفریندار

حاجب اول: ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ جلد

طراح: روحی، جلد: شهرزاد طهرانی

صفحه آرا: اکرم خاکسار یان

پراستار ادب : احسانہ محمد حسن : ذراع

صفحه آرایی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره جاپ و انتشارات وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: تهران، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقام، اداره چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه

لغز: ٢٢٢٩٧٠٢٩، نهار: ٢٢٨٣٢٥٦٥

روشگاه شماره ۱: تهران، خیابان شهید باهنر (نواوران)، خیابان شهید آقار

المقر: ٢٢٨٠٢٦٦٢

۱۶۲۲: شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناساز، طبقه همکف بلاک ۱۶۲۲

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۳۱۵ : تلفن فاکس: ۰۲۱-۶۶۹۵۲۲۹۰ : (۰۲۱) تلفن: ۰۹۳۵۹۳۰۴۳۷۱ : ۰۹۳۵۹۳۰۴۳۷۱

فهرست مطالب

دیاچه	۶
کنوانسیون اول ژنو راجع به بهبود وضعیت افراد زخمی و بیمار نیروهای	
مسلح زمینی مصوب ۱۲ آگوست ۱۹۴۹	۱۰
کنوانسیون دوم ژنو راجع به بهبود وضعیت افراد زخمی، بیمار و کشتی	
شکسته نیروهای مسلح دریایی مصوب ۱۲ آگوست ۱۹۴۹	۱۱۴
کنوانسیون سوم ژنو راجع به رفتار با اسرای جنگی مصوب ۱۲ آگوست ۱۹۴۹	
.....	۱۹۴
کنوانسیون چهارم ژنو راجع به حمایت از اشخاص غیرنظامی در زمان جنگ	
مصوب ۱۲ آگوست ۱۹۴۹	۴۶۲

دیباچه

لفظ را مانده این جسم دان معنی اش را در درون مانند جان

(مولانا، دفتر ششم، ۶۵۸)

زبان واسطه‌ای است که به وسیله آن جهان، رمز و راز خود را آشکار می‌سازد. زبان صرفاً ابزاری در دست انسان‌ها برای انتقال مفاهیم نیست، بلکه واسطه‌ای است که ما همراه با آن، وجود خود را شناخته و درک می‌کنیم؛ به این معنا که تفسیر ما از جهان، امری وابسته به زبان است؛ به دیگر سخن، زبان نشانگر محدودیت‌های ماست. حال در ترجمه، نه تنها با چنین مسئله‌ای مواجهیم، بلکه بازگرداندن کلمات از زبانی به زبان دیگر خود موجبات تفسیری با فهم ثانوی را فراهم می‌آورد؛ با این حال از آنجا که برای شناخت مفاهیم پایه برای محققین فارسی نیاز به بررسی به این زبان است، به ناچار و با درک چنین محدودیتی، اجباراً دست به دلمان به ترجمه می‌شویم.

آشنایی با قواعد حاکم بر جامعه بین‌المللی مستلزم شناخت توافقات بین‌المللی دولت‌ها در قالب اسناد بین‌المللی مختلف است. هرچند تا اواخر قرن نوزدهم، اغلب معاهدات بین‌المللی، دوجانبه و عمدتاً در مورد تجارت و یا تعیین حدود سرزمینی دولت‌ها خصوصاً قلمرو استعماری دولت‌های غربی بود، لیکن از اواخر قرن نوزدهم، اقدام دولت‌ها به همکاری مشترک در زمینه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، علمی و غیره منجر به انعقاد معاهدات بین‌المللی مهمی چون کنوانسیون ۱۸۸۳ پاریس^۱، کنوانسیون ۱۸۸۶ برن^۲ و کنوانسیون‌های ۱۸۹۹ لاهه^۳ شده است.

^۱ - The Paris Convention on Protection of Industrial Property, Signed on 20 March 1883.

^۲ - Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, Signed on 9 September 1886.

^۳ - The Hague Conventions of 1899.

پس از آن، معاهدات بین‌المللی عذیده‌ای میان دولت‌ها منعقد شده است که ایران نیز از دیرباز همان‌گونه که نمایندگانی را برای کنوانسیون‌های ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ لاهه اعزام نموده بود، مشارکت گسترده‌ای در تدوین این‌گونه معاهدات بین‌المللی داشته است.

با وجود مشارکت ایران در مرحله مذاکره و تدوین معاهدات بین‌المللی که عمدتاً به زبان انگلیسی مورد مذاکره قرار گرفته و سپس به این زبان و سایر زبان‌های ملل متحد متعاقب ماده ۱۱۱ منشور ملل متحد منتشر شده است، لیکن برگردان این اسناد به زبان فارسی در موارد عذیده‌ای با کاستی‌های فاحش مواجه بوده است، به‌گونه‌ای که فهم صحیح و درستی از محتوای توافقات را نمی‌توان از واژگان فارسی فهم کرد. با درنظر داشتن جنبه حقوقی وجه غالب واژگان اسناد بین‌المللی و نیاز به تخصص خاص مترجمان در فرهنگ و اصطلاحات حقوقی زبان خارجه و از آنجا که در برخی موارد چنین اسنادی به‌دست مترجمان غیرحقوقی سپرده شده و مشکلات ناشی از تعجیل در تصویب و پذیرش این اسناد مزید بر علت بوده است، ضعف ترجمه در اسناد بین‌المللی به زبان فارسی کاملاً مشهود است.

از آنجا که به‌موجب ماده ۹ قانون مدنی ایران، معاهدات بین‌المللی در حکم قانون می‌باشند، به‌محض تصویب سند مذکور در مجلس قانون‌گذاری، سند مذکور به‌عنوان یک سند رسمی و قانونی درآمده و بدین‌ترتیب سندیت می‌یابد و جامعه علمی کشور نیز بدون دخل و تصرف از عبارات معاهدات مصوب مجلس، آن را طبیعتاً به کار می‌گیرند، حال آنکه عبارات مذکور به‌خوبی اراده و قصد و نیت تدوین‌کنندگان را منعکس نمی‌نماید.

با توجه به تدریس درس معاهدات بین‌المللی طی سه دهه گذشته و انتشار نخستین کتاب درسی به زبان فارسی در این زمینه، بر این ضعف اساسی در فهم ایرانی از معاهدات بین‌المللی واقف گردیدیم و ریشه آن را در عدم شناخت معانی مترادف واژگان حقوقی انگلیسی به زبان فارسی دانستیم. لذا در اولین گام با

تلاش‌های مجدانه و طولانی مدت آقای هادی گلریز اقدام به انتشار فرهنگ جامع حقوقی سه زبانه/ سه سویه (انگلیسی- فرانسه- فارسی) در نشر میزان به تاریخ ۱۳۹۴ نمودم که بستر آشنایی معادل‌یابی واژگان حقوقی دو زبان انگلیسی و فرانسه را برای عموم علاقه‌مندان به رشته حقوق بین‌الملل فراهم آورد، سپس ترجمه معاهدات بین‌المللی را به عنوان یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر مورد توجه قرار دادم که این امر مهم با همکاری مجدانه و خستگی‌ناپذیر آقای احمدرضا آذرپندار دکتری حقوق بین‌الملل دانشگاه شهید بهشتی محقق گردید.

در ترجمه معاهدات بین‌المللی، هرچند تکیه بر زبان اصلی مذاکره - عموماً زبان انگلیسی- بوده است، لیکن رجوع به ترجمه فرانسوی و عربی و مقابله واژگان این سه زبان برای استخراج فهم بهتر از واژگان توافق‌شده نیز صورت پذیرفته است.

به منظور بیان ضرورت یاخوانی ترجمه‌های اسناد بین‌المللی به زبان فارسی از باب مثال صرفاً به یکی از ترجمه‌های غلط مواد منشور ملل متحد اشاره می‌گردد. ماده ۴۲ منشور که شاه‌کلید این سند است و ضامن تصمیمات شورای امنیت در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌گردد، اشکال مختلف تدابیر شورای مذکور را در مقابله با دولت خاطی بیان می‌کند که ازجمله شامل demonstration، محاصره و سایر عملیات نیروهای هوایی، دریایی و زمینی اعضای ملل متحد می‌گردد. در ترجمه رسمی و کلیه کتب مرتبط، واژه demonstration به «تظاهرات» ترجمه شده است. این ترجمه غلط بدون آنکه تعجب کسی را برانگیزد و مورد اصلاح قرار گیرد، طی ۷۵ سال گذشته بکار رفته است و این پرسش که اقدام شورای امنیت مبنی بر انجام «تظاهرات» به چه معناست، همواره با سکوت مواجه بوده است، حال آنکه غرض تدوین‌کنندگان منشور از واژه demonstration مفهومی جز «نمایش قدرت» (عملیات نظامی نمایشی) نیست. مثال فوق به تنهایی حکایت از اشتباه در ترجمه از سندی

می‌نماید که به موجب ماده ۱۰۳ آن، سند بالادستی کلیه معاهدات و تعهدات بین‌المللی محسوب می‌شود و این سند مقدم بر کلیه تعهدات و معاهدات بین‌المللی است. لذا عدم دقت لازم در ترجمه اسناد بین‌المللی منجر به عدم درک و فهم صحیح از معانی آن اسناد می‌گردد.

علی‌رغم تلاش‌های انکارناپذیر و قابل‌تقدیر گذشتگان در ترجمه معاهدات بین‌المللی و تلاش حاضر در بازخوانی اسناد مهم بین‌المللی، باید اعتراف نمود که ترجمه اسناد و متون خارجی در هر حال منعکس‌کننده کامل روح واقعی عبارات و واژگان یک زبان خارجی نیست و در فرآیند ترجمه - علی‌رغم دقت‌نظر تام مترجمان - ممکن است مفهوم واقعی عبارات خارجی به زبان دیگر منتقل نگردد، لذا به کلیه علاقه‌مندان به مباحث بین‌المللی توصیه می‌گردد که تکیه‌گاه اصلی خود را کماکان متن اصلی (انگلیسی، فرانسه و ...) اسناد بین‌المللی قرار دهند تا به درک کامل‌تری از مفاد توافقات بین‌المللی نائل آیند.

لازم به ذکر است این مجموعه که در سه جلد سامان یافته، با حمایت دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه در قالب یک طرح پژوهشی بوده و امید است این تلاش ناچیز مقبول جامعه علمی کشور واقع گردد و گامی کوچک اما مفید در بهبود ترجمه اسناد و متون بین‌المللی باشد.

رضا موسی زاده

استاد دانشکده روابط بین‌الملل

۱۳۹۹/۱۱/۱